

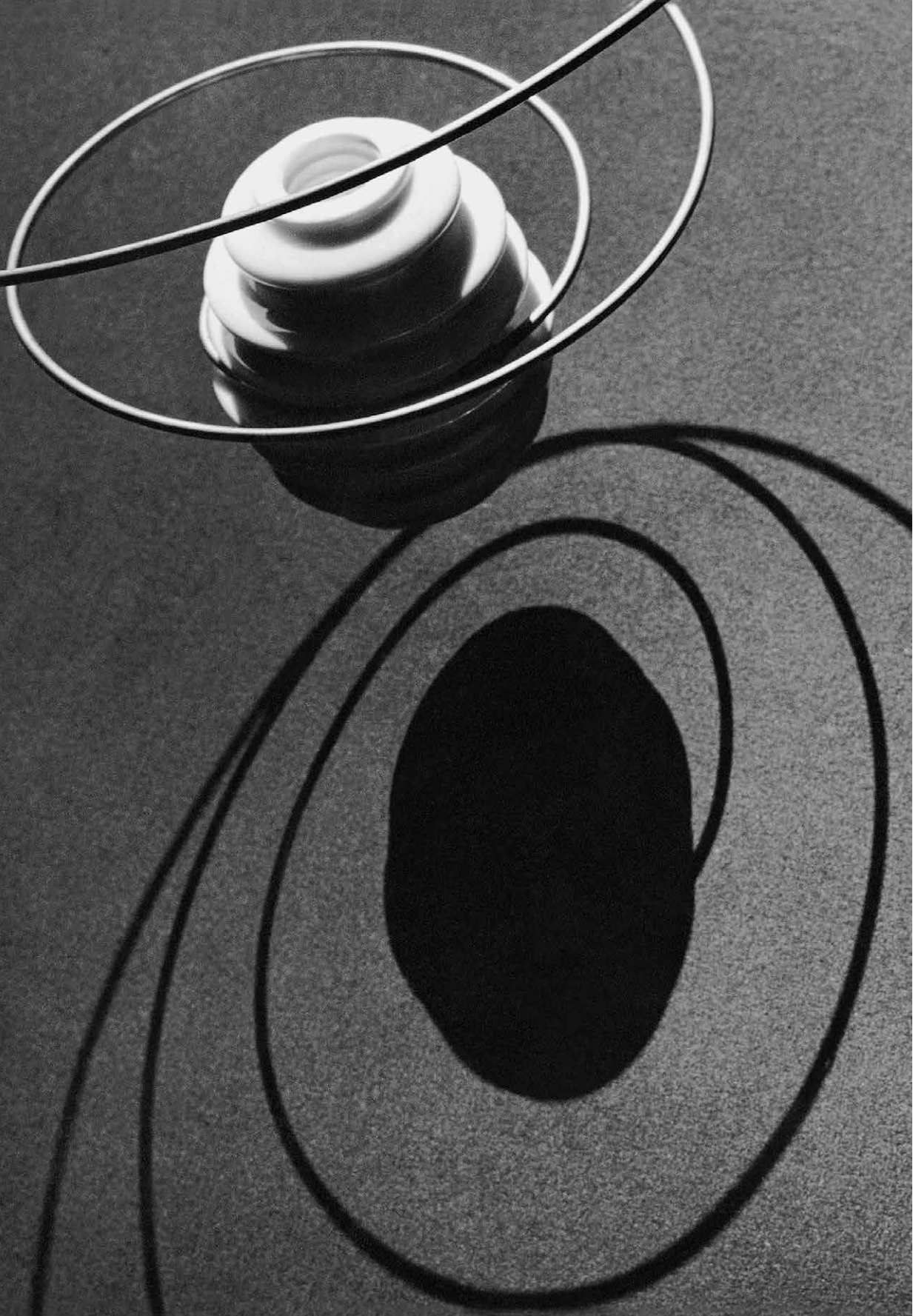
Vladimír Birgus
Pavel Scheufler

ČESKÁ
FOTO
GRA
FIE V DATECH
1839–2019

ČESKÁ
FOTO
GRA
FIE
1839–2019

V DATECH

VLADIMÍR BIRGUS, PAVEL SCHEUFLER

ČESKÁ
FOTOGRAFIE
V DATECH
1839–2019

**Fotografie proti titulu:
Eugen Wiškovský, Izolátor s pružinou, 1933–35**

© Grada Publishing, a.s., 2021

Cover & Layout Design © Vladimír Vimr, 2021

Text © Vladimír Birgus (period 1919–2019), Pavel Scheufler (period 1839–1918), 2021

*Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami
nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.*

ISBN 978-80-271-4124-1 (pdf)

ISBN 978-80-271-0535-9 (print)

ÚVODEM

Od vydání knihy *Fotografie v českých zemích 1839–1999* v nakladatelství Grada uplynulo 20 let. Za tu dobu došlo v poznání historie naší fotografie k mnoha objevům a upřesněním. Přišly nové generace badatelek a badatelů, digitalizace a internet podstatně zkvalitnily a rozšířily možnosti výzkumů. Česká fotografie byla obohacena o ohromné množství tvůrců, výstav a knih, vznikly nové vysoké a střední školy s výukou fotografie, fotografické médium se stále výrazněji uplatňovalo v uměleckých dílech i v předních muzeích a galeriích, rozvíjel se trh s fotografiemi. Digitalizace, jejíž mohutný rozmach se začal zrychlovat právě před oněmi dvaceti lety, také podstatně ovlivnila tvůrčí, prezentační a komunikační možnosti fotografie. Stírají se rozdíly mezi klasickými fotografickými žánry, statický fotografický obraz bývá stále častěji doplňován pohyblivým obrazem. Díky mobilním telefonům téměř každý fotografuje. Na jedné straně se zmenšil publikační prostor pro fotografie v tištěných médiích, ale na druhé straně fotografie získala ohromné možnosti uplatnění v on-line denících a časopisech, v sociálních sítích či v knihách vydávaných v malých nákladech samotnými autory.

V publikaci *Česká fotografie v datech 1839–2019* sledujeme nejvýznamnější události naší fotografické scény za 180 let od vyhlášení vynálezu daguerrotypie až do současnosti. Snažili jsme se zahrnout fakta o důležitých autorských i skupinových expozicích, o vzniku a zániku fotografických spolků, odborných časopisů, galerií nebo škol, o vydání významných publikací, o životních datech předních fotografických osobností. Zahrnuje také informace o německých či rakouských fotografech, kteří působili v českých zemích. Jsme si vědomi tíhy odpovědnosti při výběru podstatného a méně podstatného i toho, že přes intenzivní badatelskou práci jsme nepochybně některá fakta opomněli.

Chtěli bychom poděkovat všem, kdo přispěli k poznání minulosti fotografie v českých zemích. Je jich dlouhá řada. Díky jim se fotografie již začala chápat jako součást národního kulturního dědictví a věnuje se mnohem větší pozornost otázkám ukládání a restaurování fotografických snímků. Za mimořádnou pomoc při vzniku této publikace bychom chtěli také poděkovat šéfredaktorovi nakladatelství Grada Radomíru Matulíkovi, redaktorce Věře Slavíkové, grafikovi Vladimíru Vimrovi a odbornému recenzentovi a spoluautorovi jmenného rejstříku Josefu Mouchovi za mimořádnou pomoc při vzniku této publikace.

Vladimír Birgus a Pavel Scheufler

Další poděkování: Jaroslav Anděl, Lukáš Bártl, Jaromír Bartoš, Hana Beránková, Petr Bergmann, Štěpánka Bielezsová, Míla Dubská, Antonín Dufek, Ondřej Durczak, Hana Dvořáková, Lucia L. Fišerová, Jan Hozák, Michaela Hrubá, Marek Chochola, Blanka Chocholová, Petr Joza, Jiří Koliš, Oldřich Kortus, Filip Láb, Václav Macek, Milan Mikuš, Jan Mlčoch, Daniela Mrázková, Jiří Pátek, Jaroslav Pejša, Václav Podestát, Tomáš Pospěch, Nadia Rovderová, Miloslava Rupešová, Jiří Siostrzonek, Veronika Souralová, Karel Srp, Lubomír Synek, Norbert Šlachta, Tomáš Štanzel, Petra Trnková, Pavel Vančát, Jaroslav Vít, Miroslav Vojtěchovský, Jana Vránová, Antonín Zezula

ČESKÁ
FOTOGRAFIE
V DATECH

Pavel Scheufler
(období 1839–1918)

Vladimír Birgus
(období 1919–2019)

1839

27. LEDNA | V německy psaných novinách *Bohemia* (č. 12) byla uveřejněna zpráva o vynálezu Louis-Jacques-Mandé Daguerra, která byla **první zprávou o daguerrotypii publikovanou v novinách vydávaných v českých zemích**. Daguerrotypie tehdy ještě neměla své jméno a okolnosti vzniku obrazu a jejího nosiče byly nejasné.

7. ÚNORA | V *Pražských novinách* (č. 11), v rubrice Smíšené zprávy, byl s krátkým komentářem uveřejněn překlad zprávy z pařížských novin o vynálezu daguerrotypie, **první informace o daguerrotypii v českém jazyce**.

7. ÚNORA | Rakouský kancléř Klemens Wenzel Lothar **kníže z Metternich-Winneburgu** napsal rakouskému velvyslanci v Paříži, hraběti Antonu Apponyimu **dopis se žádostí o zaslání podrobných informací o posledním vynálezu** Louise J. M. Daguerra.

11. ÚNORA | V novinách *Brünner Zeitung* byla uveřejněna **první zmínka o fotografii v periodiku vydávaném na Moravě**. Text byl převzat z Wiener Zeitung.

8. BŘEZNA | V *České včele*, příloze Pražských novin, byla uveřejněna **první podrobná zpráva o daguerrotypii z pera českého autora** MUDr. Václava Staňka s názvem *Daguerrův vynálezek k ustálení oučinku světla*.

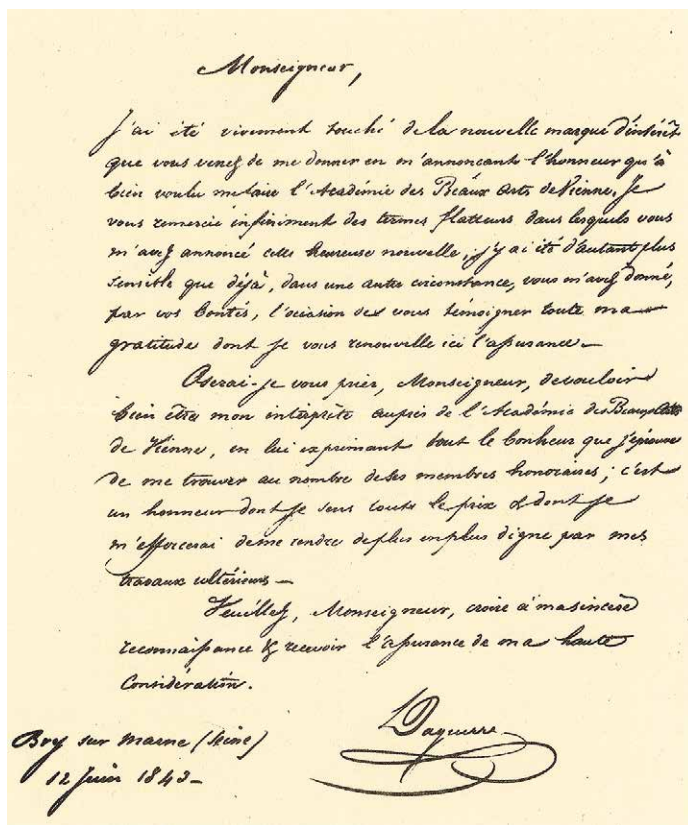
7. ČERVENCE | Do tisku byl odevzdán *Jurende's Vaterländischer Pilger* (Jurendův Vlastenecký poutník) na rok 1840, vydávaný v Brně a šířený po celé monarchii. Uveřejnil podrobnou úvahu o daguerrotypii, mající charakter návodu ke zhotovení. Současně citoval mnohé francouzské a anglické prameny, včetně Aragova projevu ze 7. ledna 1839. Text můžeme označit za **první návod na zhotovení daguerrotypii otištěný v českých zemích**.

8. ČERVENCE | *Moravia* vydávaná v Brně přinesla zprávu o **zhotovení obrazu v cameře obscuře místním chemikem**. Jeho jméno ani podrobnosti o metodě však nebyly uvedeny.

19. SRPNA | Na slavnostním vyhlášení vynálezu daguerrotypie v Paříži byl přítomen za rakouskou stranu také vídeňský fyzik **Andreas von Ettingshausen**, který sehrál významnou úlohu při šíření znalostí o vynálezu daguerrotypie v českých zemích. Během svého více než dvouměsíčního pařížského pobytu si osvojil daguerrotypický proces. O dojmech z nového vynálezu průběžně informoval kancléře Metternicha a vídeňské přátele.

23. SRPNA | **Kancléř Metternich** v dopise rakouskému velvyslanci v Paříži reagoval na *Daguerrův dar daguerrotypie* zátiší označené jako *umělcův ateliér*. Současně

Rukopis
Louis-Jacques-Mandé Daguerre
rakouskému kancléři
Metternichovi z roku 1839.
Faksimile dopisu sběratel
a historik fotografie
Rudolf Skopec posílal
jako novoroční pozornost,
kolem 1964

přiložil pro Daguerre **zvláštní děkovací dopis**. Daguerre věnoval daguerrotypii (s vyobrazením Notre Dame) také rakouskému císaři. Podobné dary Daguerre poskytl dalším evropským panovníkům a významným osobnostem.

28.–30. SRPNA | V sále vídeňské Akademie umění byly **vystaveny Daguerrovy dary pro císaře a kancléře Metternicha**. Daguerrotypie věnovaná kancléři byla patrně odvezena na jeho letní sídlo zámek Kynžvart, daguerrotypie věnovaná císaři se ztratila. V roce 1964 byla na zámku Kynžvart objevena daguerrotypie signovaná Daguerrem, je však otázkou, jestli jde vskutku o tu původní ve Vídni vystavenou daguerrotypii, či zda se nejedná o další Daguerrovův dar kancléři. Spolu s dalším Daguerrovým originálem neznámých osudů se jedná o nejcennější a nejstarší fotografie na území naší republiky.

30. SRPNA | Noviny **Bohemia** (č. 104) přinesly **zprávu o slavnostním představení daguerrotypického procesu** před členy a hosty pařížské Akademie věd, které se uskutečnilo 19. srpna.

4. ZÁŘÍ | V **Brünner Zeitung** byl uveřejněn podrobný **popis zhotovení daguerrotypii**, převzatý z Der Adler. V pražských a brněnských novinách začal být inzerován prodej příruček o zhotovování daguerrotypii v německém jazyce.

18. ŘÍJNA | **Bohemia** uveřejnila v rubrice Telegraph von Prag zprávu o vystavování daguerrotypie zahradního zákoutí v pražském knihkupectví Borrosch & André. Jednalo se o **první představení vynálezu na veřejnosti v českých zemích**. Daguerrotypii, jejímž autorem mohl být berlínský optik **Theodor Dörffel**, představil bez uvedení autora obchodník s uměním

a knihkupec v Berlíně George Gropius. Další daguerrotypii – snímek budovy nového berlínského muzea – představil Gropius v Praze o několik dnů později v knihkupectví Gottlieb Haase & Söhne. Další osudy těchto daguerrotypií nejsou známy.

10. ŘÍJNA | Moravia přinesla zprávu o vytvoření zdařilé daguerrotypie brněnského předměstí. Jednalo se o **první konkrétní zprávu o vytvoření daguerrotypie u nás**. Podle svědectví publikovaného mj. v Kwětech následujícího roku (9. 7. 1840) pokusy prováděli úředník **Josef Mussil**, ředitel evangelické školy **Friedrich Anton Pluzar** a **Heinrich August Stählin**, teolog a kněz církve evangelické v Brně.

23. ŘÍJNA | Karel Chotek, nejvyšší purkrabí Království českého, si do svého deníku za pobytu v Mnichově poznamenal návštěvu výstavy daguerrotypií Carla Augusta Steinheila. Počátkem listopadu byl pak v Mnichově podle záznamů v deníku proveden zdařilý skupinový daguerrotypický portrét Karla Chotka s rodinou a přítelem hrabětem Séraincourtem. Jedná se o **nejstarší doklad u nás přinášející zprávu o vytvoření skupinového daguerrotypického portrétu**. (V roce 2010 byla na zámku Velké Březno představena daguerrotypie Karla Chotka s doprovodem – hrabětem Séraincourtem, manželkou a dětmi, včetně syna Emanuela, který zemřel roku 1843. Zda je vskutku totožná se snímkem vzniklým v Mnichově na podzim 1839 jistě není).

25. ŘÍJNA | Noviny *Bohemia* (č. 140) přinesly zprávu o vystavování „nového Daguerrova obrazu“ – snímku chrámu La Madeleine v Paříži, v knihkupectví Gottlieb Haase & Söhne v Praze. Jednalo se o **první prezentaci daguerrotypie od samotného tvůrce vynálezu v českých zemích**. O tomto vystavení referoval také 6. 12. 1839 *Brünner Zeitung*. Také tato Daguerrova daguerrotypie je ztracená.

PODZIM | Ferdinand Hessler, fyzik a profesor pražské university, který se s daguerrotypickým procesem obeznámil

v zahraničí, **se zabýval daguerrotypickými pokusy**, údajně ale s nevelkým úspěchem. Daguerrotypoval prý společně s univerzitním profesorem chemie **Josefem Redtenbacherem** a tehdejším úředníkem stavební kanceláře **Wilhelmem Hornem**, který o společných pokusech později napsal (viz *Photographisches Journal*, duben 1861).

3. LISTOPADU | Andreas von Ettingshausen zahájil ve Vídni ve fyzikálním sále univerzity **výstavku svých šesti daguerrotypií Johannisbergu a okolí**. Snímky pro akci zapůjčil kancléř Metternich. O výstavě probíhající celý měsíc referovala periodika, například *Moravia* 25. listopadu.

1840

V *Jahrbuch für Fabrikanten und Gewerbtreibende, Physiker, Chemiker, Techniker, Pharmacenten, Oekonomen u.s.w.*, na rok 1840 uspořádaném **Ferdinandem Hesslerem** a vydávaném v Praze (Vereine zur Ermunterung des Gewerbsgeistes in Böhmen) byla otištěna Hesslerova stať s názvem *Daguerre's Verfahren bei Fixirung der Bilder in der Camera obscura*, která obsahuje i šest schematických náčrtků. Text je **druhým podrobnějším popisem o zhotovování daguerrotypií otištěném v českých zemích**.

V ateliéru malíře a daguerrotypisty **Carla Schuha** v Beatrixgasse ve Vídni se začala pravidelně scházet společnost vědců a umělců fascinovaných novým vynálezem. Toto neformální sdružení vídeňských průkopníků fotografie nazvané dle místa schůzek **Fürstenhofrunde svou aktivitou ovlivnilo i pokrok fotografie v českých zemích**. Členy byli například **Joseph Berres, Andreas Ritter von Ettingshausen, Franz Kratochwilla, Anton Georg Martin, Johann a Joseph Nattererovi, Joseph Petzval, Peter Friedrich Ritter von Voigtländer a Franz Karl Strezek**. Ze sdružení v roce 1861 vznikla Fotografická společnost ve Vídni.

Karikatura Honoré Daumiera z roku 1840 ironizující dlouhý čas expozic daguerrotypií. Její faksimile Rudolf Skopec posílal v souboru Daumier vidí fotografii jako novoročenku 1943

ÚNOR | V lékárně Antona Schröttera v Olomouci byla **vystavena bez uvedení autora daguerrotypie brány vídeňského Hofburgu.**

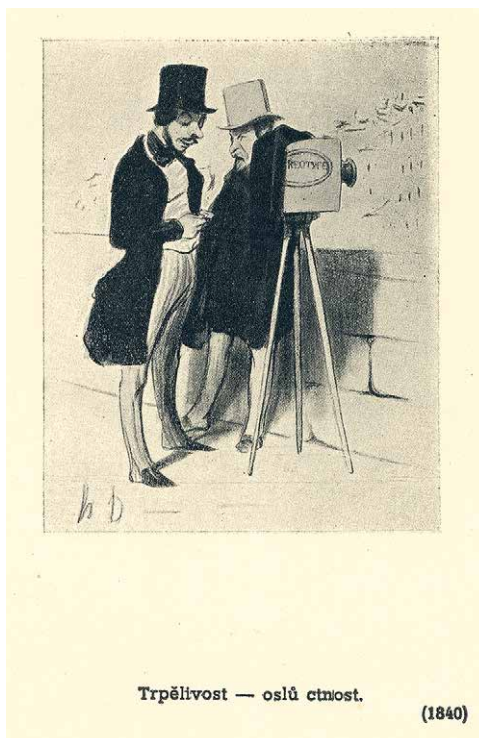
3. A 5. DUBNA | Noviny **Bohemia** uveřejnily povídku Daguerrotyp v harému, v níž se líčí dobrodružství daguerrotypisty a malíře **Horace Vernet**a v Egyptě.

KVĚTEN | **Friedrich Franz**, premonstrát, profesor fyziky na filozofickém učilišti v Brně, **zhotovil zdařilé daguerrotypie Brna.** Tři z daguerrotypií osobně shlédl a ocenil i Andreas Ettingshausen, který se tehdy v Brně zastavil na své cestě do Německa. O setkání napsaly Moravia (8. 6.) a Kwěty (9. 7.).

KVĚTEN | **František Adam Petřina**, významný český fyzik a matematik, profesor fyziky a matematiky na lyceu v Linci a později (od roku 1844 po profesoru Hesslerovi) profesor fyziky na univerzitě v Praze, **daguerrotypoval náměstí v Linci.** Podle této daguerrotypie, dnes ztracené, zhotovil Ignác Rode v dílně Josefa Hafnera v Linci litografii. Jde o **nejstarší známý doklad litografie zhotovené podle daguerrotypie českého autora.**

KVĚTEN | Daguerrotypické pokusy **Ferdinanda Hesslera**, profesora pražské univerzity, byly dle zprávy z novin Ost und West z 1. 7. úspěšné.

2.–3. ČERVNA | **Florus Ignác Stašek**, fyzik a astronom, piarista v Litomyšli, společně s **Andreasem von Ettingshausenem**, který ho zasvěcoval do tajů daguerrotypického procesu, **zhotovili snímek náměstí.** Údaj pochází z kroniky piaristické koleje v Litomyšli a píše o něm též Kwěty (9. 7.).

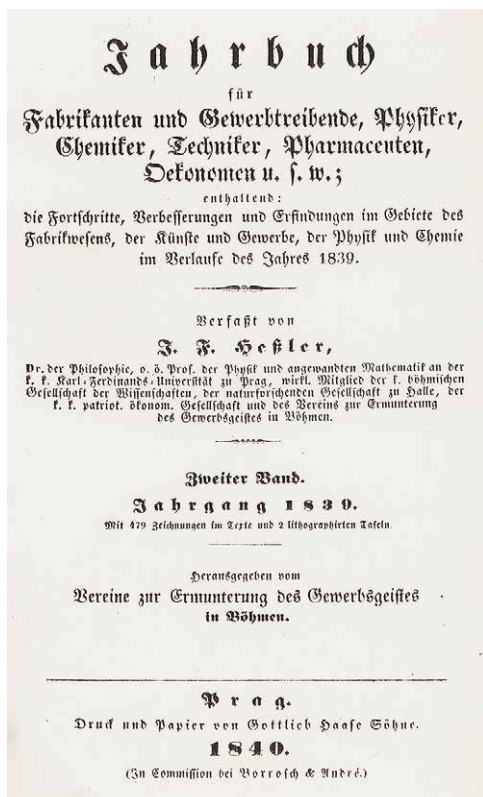
Současně Ettingshausen přivezl jako dar Staškovi mikrodaguerrotypii řezu stonkem rostliny clematis. Byla zhotovena ve Vídni 4. března 1840 a byla pokládána za Staškovo dílo, omyl přesvědčivě vyvrátila historička umění Petra Trnková.

19. ČERVNA | **Magdalena Dobromila Rettigová** psala v **Kwětech** o návštěvě „Ondřeje šlechtice z Ettingshausenu“ v Litomyšli u **Floruse Staška** a předvedení jeho práce. Psala také o zdařilých snímcích města „s několika stran“. Tamní ústav mylně pokládala za první v Čechách, kde se zhotovení daguerrotypií podařilo, nevěděla tedy o daguerrotypiích zhotovených v květnu na univerzitě v Praze **Ferdinandem Hesslerem.**

1. ČERVENCE | Pražské noviny **Ost und West** referovaly, že Jednota pro povzbuzení průmyslu v Čechách vyšle **Ferdinanda Hesslera** známého průkopnickou rolí při šíření daguerrotypického procesu na studijní cestu po západoevropských zemích.

ČERVENEC | V New Yorku si zakoupil daguerrotypický přístroj francouzského typu amatérský archeolog a cestovatel **Emanuel von Friedrichsthal**, pocházející z Uhřic na Moravě. Na své v pořadí třetí cestovatelské expedici, uskutečněné mezi lety 1837–1941 po Střední Americe, byl zaštitěn diplomatickým statutem z pověření kanceláře Metternicha. Od srpna a září se věnoval archeologickým výzkumům na Yucatanu, kde jako vůbec **první zachytil tamní mayské památky na daguerrotypiích**. Patřil mezi první cestovatele-vědce používající při své expediční práci k fotodokumentaci daguerrotypie.

23. ČERVENEC | **Der Adler** informoval, že **Friedrich Franz** v Brně **zhotovil několik dalších daguerrotypií města**. Nejvíce ho zaujaly dva pohledy na nedávno otevřené nádraží. Žádný z Franzových pohledů na Brno, kromě pozdějšího zobrazení slavnosti Božího těla, se nedochoval.

Kancléř **Metternich získal pro svůj kabinet na zámku Kynžvart „zkušební listy“ od W. Foxe Talbota**. Další pak získával v letech 1841 a 1842. Existenci unikátního souboru na 40 Talbotových děl v Metternichově sbírce dokládá korespondence a původní katalog sbírky. Soubor Talbotových fotogenických kreseb zobrazujících exteriéry i portréty byl ztracen.

V Praze byl vydán **Promyslný posel – Spis všenučný pro obecný lid** od Karla Slavoje Amerlinga, kde je pravděpodobně **nejstarší doložení termínu daguerrotyp v odborné knize v českém jazyce**.

1841

27. DUBNA | **Friedrich Franz** v Brně **zhotovil s pomocí Voigtländerova daguerrotypického aparátu svůj první vydařený portrét**. Dle Moravie z 3. 5. se tak stalo „během pouhé minuty“. O realizačně náročnějším skupinovém portrétu psali Ost und West 14. 5.

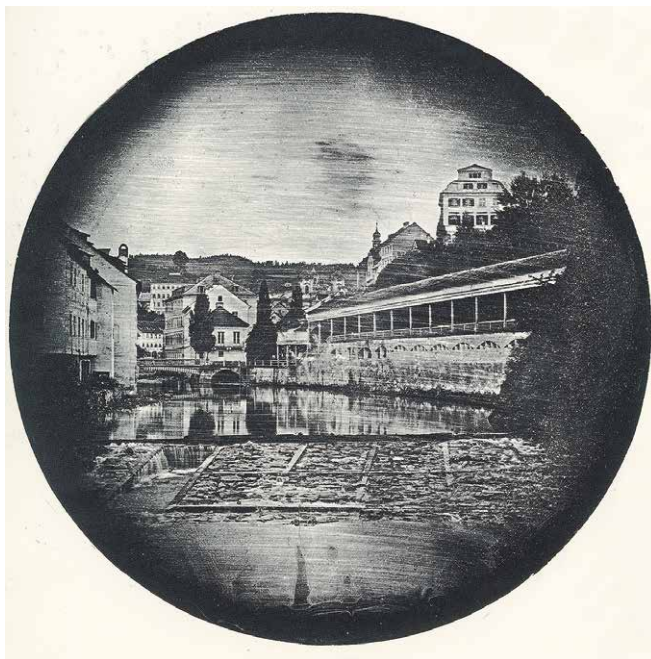
29. DUBNA | **Květy** psaly o **Salomonovi Sturmovi**, synu pražského optika, že se zabývá zhotovováním daguerrotypických portrétů na zakázku. Přestože o Sturmově pokusu nejsou další zprávy, byl zřejmě prvním obyvatelem Království českého, kdo se pokoušel vytvářet v českých zemích **zakázkové daguerrotypické portréty**.

20. KVĚTNA | **Moravia** přinesla zprávu, že do Brna přicestoval **Josef Wawra**, malíř a průkopník daguerrotypie. Byl zřejmě **prvním cestujícím daguerrotypistou u nás**. Ve stejném roce ještě navštívil Prahu a Teplice.

10. ČERVNA | **Bedřich Franz** vytvořil **daguerrotypii slavnosti Božího těla na Zelném trhu v Brně, první snímek události zachycené v českých zemích fotografem**. Ve stejný den stejnou událost ve Vídni zachytili **Joseph a Johann Nattererovi**.

Titulní list ročenky Ferdinanda Hesslera, 1840

*Anton Georg Martin,
Karlovy Vary – kolonáda,
daguerrotyp, 1841.
Repro z knihy F. Hubmanna
K. und K. Familienalbum,
originál je v Technickém
muzeu ve Vídni*

12. ČERVNA | Carlsbader Badeliste napsaly, že do Karlových Varů přijel z Vídně portrétovat malíř **Josef Ernest Weningen**. Po Wawrovi byl druhým významným cestujícím daguerrotypistou působícím nás.

9. ČERVENCE | Do Karlových Varů přicestoval vídeňský daguerrotypista, fyzik a chemik Anton Martin. Dochovanými obrazovými doklady jeho tamní daguerrotypické aktivity jsou dva pohledy na město. Karlovy Vary jsou tak po Litomýšli druhým městem v Čechách, z něhož se dochovala daguerrotypická veduta města. Zabezpečen doporučením kancléře Metternicha se na konci karlovarské lázeňské sezóny Martin vydal do Drážďan s cílem daguerrotypovat na tamním panovníckém dvoře.

LÉTO | Bedřich Franz portrétoval brněnského biskupa Franze Antona Gindla a poté další osobnosti. Pět v současnosti dochovaných Franzových portrétních daguerrotypií tvoří nejstarší dochovaný tematický soubor daguerrotypických portrétů vzniklých v českých zemích.

24. SRPNA | New York Journal of Commerce přinesly zprávu o daguerrotypistovi **Emanuelu von Friedrichsthalovi**, který na Yucatánu zachytil na daguerrotypiích mayské památky.

14. ZÁŘÍ | Noviny **Bohemia** napsaly, že v Praze v hotelu U modré hvězdy působí od 7. září daguerrotypista **Josef Ernest Weningen**. Ten se **prezentoval jako daguerrotypista portrétů a krajin** a zároveň jako portrétní malíř. V Praze pobyl po působení v Karlových Varech do 12. listopadu a poté pokračoval do Lipska a Drážďan, a odtud dále do severských zemí, až se roku 1850 usadil v Petrohradu. Na některých svých daguerrotypiích po území Polska psal důsledně „aus Prag“.

1. ŘÍJNA | Wilhem Horn otevřel daguerrotypický ateliér na Koňském trhu v Praze (čp. 840/II), který můžeme označit za **první trvale působící komerční fotografický podnik v českých zemích**. Roku 1843 Horn inzeroval svůj ateliér na adrese Neue Allee čp. 59 (dnešní Národní). Asi od 1847 měl pak ateliér v Jindřišské ulici v čp. 907. Horn mající zaměstnání na stavebním úřadě daguerrotypoval jen ve vymezenou úzkou denní dobu.

3. ŘÍJNA | **Anton Müller**, umělecký kritik a profesor dějin filosofie, estetiky, etiky a pedagogiky na pražské univerzitě, uveřejnil v novinách *Bohemia* obsáhlou **studii o způsobu daguerrotypického portrétování**, první stať toho druhu v Čechách. V textu zároveň vřele vítal otevření Hornova ateliéru. Další stať, kde se rovněž zmínil o Hornovi, Müller uveřejnil v Bohemii 19. října.

9. ŘÍJNA | **Emanuel von Friedrichsthal** **prezentoval v Londýně v Britském muzeu 25–30 svých daguerrotypií z Yucatánu**. O jeho cestě publikoval rozsáhlou zprávu *The Journal of the Royal Geographic Society of London*. Koncem října 1841, již těžce nemocen, dorazil do Vídně, kde napsal předběžnou zprávu o své cestě pro kancléře Metternicha, který jeho badatelskou cestu zaštilil, a zároveň mu osobně chtěl ukázat své „Daguerrovou metodou vytvořené skici“.

10. ŘÍJNA | V *Bayereuther Zeitung* byl zveřejněn inzerát **Johanna Starka** z Mariánských Lázní, tamního portrétního malíře a daguerrotypisty. Starkův **daguerrotypický ateliér**, který byl uveden i na plánu Mariánských Lázní, možno považovat za **druhý nejstarší trvaleji působící u nás**.

15. ŘÍJNA | Podle záznamu v pokladním deníku v rodinném archivu si hrabě **Jiří Jan Jindřich Buquoy**, vlastníci mj. hrad a zámek Rožmberk, nechal pořídit z Lipska daguerrotypický přístroj. Bližší okolnosti jeho typu a užití nejsou známy. Jde o **nejstarší zjištěný doklad o vlastnictví fotopřístroje u šlechty** žijícího v Čechách.

1842

28. BŘEZNA | Ve Velkopřevorském paláci v Praze byla zahájena **výroční výstava Krasoumné jednoty**, na níž vedle maleb, kreseb a litografií bylo zařazeno i čtrnáct daguerrotypických portrétů od pěti autorů. Šesti vystavenými daguerrotypiemi dominoval **Wilhelm Horn**. **Jozef Božetěch Klemens**, slovenský malíř

a vynálezce, vystavoval tři práce. Hornovy práce v referátu v Bohemii z 1. dubna velmi vyzdvihoval kritik Anton Müller.

19. DUBNA | Do Teplic, vedle Karlových Varů a Mariánských Lázní, dalšího významného lázeňského střediska průkopníků portrétní daguerrotypie, zavítal blíže neznámý daguerrotypista z Drážďan **Johann Heinrich Matthaey**.

20. DUBNA | *Květy* přinesly zprávu, že **Jozef Božetěch Klemens, otevřel Světloobrazárnu**, druhý daguerrotypický podnik v Praze usilující o trvalý provoz. Existenčně byl spojený s univerzální národní školou Budeč Karla Slavoje Armelinga, zabývajícím se též amatérsky daguerrotypií. Na zprávu z Květů navázala 3. května také Česká včela. Budeč, a tedy ani Světloobrazárna pro existenční potíže neměly dlouhého trvání.

V Praze byla vydána učebnice *Silozpyt čili fysika* od **Josefa Františka Smetany**, profesora gymnázia v Plzni, vědce a člena premonstrátského kláštera v Teplé. Vedle hesla Daguerreotyp, které možno označit za **první odborný popis daguerrotypického procesu v češtině**, je v učebnici rovněž heslo Temnice (Camera obscura). Smetana v knize zmiňuje také kalotypický proces.

V Karlových Varech vydali **bratři Franieckové** publikaci *Guide des étranger á Carlsbad et dans ses environs*, která je **jediným známým příkladem využití daguerrotypie pro ilustraci knihy vydané v Čechách**. Průvodce je doplněn 9 litografickými vedutami, z nichž u dvou (Tereziánský pramen a Jáchymov) je výslovně vytištěno Nach Daguerreotyp. Po Litomyšli a Brně jsou to nejstarší konkrétní obrazové doklady o daguerrotypiích českých měst. V knize je navíc přímo inzerován prodej litografií vytvořených podle daguerrotypií. O pohledech podle daguerrotypií prodávaných v obchodě bratří Franiecků se zmiňoval i průvodce pro lázeňské hosty pro sezónu roku 1842.

25. ZÁŘÍ | *Bohemia* referovala o daguerrotypistovi **Johannu Starkovi** v Mariánských lázních, jenž tam vytvořil daguerrotypické portréty Pavla Josefa Šafaříka a Michaila Petroviče Pogodina. Daguerrotypie jsou **nejstaršími zachovalými fotografickými portréty vytvořenými přímo v Čechách.**

U Wilhelma Horna se v pražském ateliéru v domě U Zlatého beránka asi od podzimu **začala učit daguerrotypii Bertha Beckmann** z Chotěbuz (něm. Cottbus), později v Sasku velmi úspěšná fotografka. V Hornově ateliéru pracovala více než rok. K Hornovi se po nějaký čas hlásila jako ke svému učiteli inzerátech i v tirážích svých daguerrotypií.

1843

Josef František Smetana portrétoval svého bratrance, studenta plzeňského gymnázia, **Bedřicha Smetanu**, pozdějšího hudebního skladatele. Smetanův daguerrotypický přístroj s příslušenstvím je uložen v Národním technickém muzeu v Praze.

10. ZÁŘÍ | V časopise *Telegraph* vydávaném zábavním spolkem Casino v Rumburku je v 1. čísle IV. ročníku akvarel s vyobrazením daguerrotypisty při portrétování venku na dvorku. Zobrazeným mužem za fotopřístrojem je obchodník, politik a starosta Rumburka **Franz Eduard Strache**. Jde o **první známé vyobrazení daguerrotypisty na našem území.**

1844

BŘEZEN | **Karel Havlíček Borovský** publikoval svůj epigram *Daguerreotyp*.

Na výstavě Krasoumné jednoty v Praze jako jediný z fotografů vystavoval daguerrotypie pouze **Wilhelm Horn**.

15. DUBNA(?) | **V Praze začal pořizovat daguerrotypické portréty Carlo Naya**, pozdější věhlasný benátský fotograf. V pražském Café française daguerrotypoval až do 30. září. Znovu pobýval v Praze v letech 1854–1855 a dle úředních záznamů se chystal i do Plzně, Písku a Tábora.

*Wilhelm Horn(?),
Skupinový portrét
společnosti
ze schwarzenberského
zámku Libějovice,
daguerrotypie,
kolem 1843*

Franz Eduard Strache při daguerrotypování, akvarel z časopisu Telegraph vydávaném rumburským zábavním spolkem Casino, 10. září 1843. První vyobrazení daguerrotypisty u nás

Litografie z tiskárny Braunsdorf v Drážďanech signovaná M. Golde s pohledem na Odolenou Vodu u Prahy provedená podle daguerrotypie neznámého autora

9. ŘÍJNA | V karlovarských **Cur-und Badeliste** inzeroval svůj **daguerrotypický ateliér** v Karlových Varech **Wilhelm Horn**. Své daguerrotypické podnikání v Karlových Varech Horn inzeroval také v roce 1847.

1844-1846(?) | V Praze a okolí pořídil **soubor daguerrotypií s místopisnými náměty neznámý daguerrotypista**. Podle snímků se zhotovily litografie, na nichž je poznámka o zhotovení podle

daguerrotypie. Jediným dosud známým dokladem je litografie z tiskárny Braunsdorf v Drážďanech signovaná M. Golde a znázorňující pohled na Odolenou Vodu u Prahy.

1845

24. ČERVENCE | V Teplicích po dobu lázeňské sezóny poprvé působil **Marcus Lobethal**, cestující daguerrotypista z Vratislavi. Následující rok se vypravil do Prahy.

1846

KVĚTEN | **Marcus Lobethal** vytvořil za několikaměsíčního pobytu v Praze svůj daguerrotypický autoportrét a vložil jej do schránky k základnímu kameni mostu v Podolsku, kde byl roku 1960 objeven jako **nejstarší dochovaný autoportrét fotografa na našem území**. Spolu s daguerrotypií byl uložen také letáček s vyobrazením Lobethalova ateliéru, první známé vyobrazení pracoviště fotografa u nás. Shodné vyobrazení Lobethalova ateliéru publikoval Teplitzer Almanach 1847.

19. ŘÍJNA | Byl vydán **Císařský patent č. 922**, první zákon v monarchii, který **se zabýval ochranou literárních, hudebních a výtvarných děl**, zejména ochranou proti neoprávněnému mechanickému rozmnožování.

2. LISTOPADU | Akademický malíř **Jan Maloch** se začal ve Vídni učit daguerrotypií (do 2. 3. 1847). Byl zřejmě prvním Čechem, který **se oficiálně daguerrotypií vyučil**. V Praze na adrese Spálená čp. 88 si poté otevřel malířský a daguerrotypický ateliér. Fotografování chápal jako doplňkovou činnost vedle malby a kresby.

1847

23. DUBNA | **Karel Havlíček Borovský** publikoval v **České včele** pochvalné **doporučení na malíře a daguerrotypistu Josefa Krtičku**, který pořídil jeho daguerrotypický portrét. Další doporučující článek od básníka Františka Karla Drahoňovského vyšel v České včele 31. 8. Malíř Josef Krtička spolu se svým mladším bratrem Antonínem odcestovali roku 1850 do USA, kde Josef zůstal a Antonín se vrátil. Obohacen o americké zkušenosti působil pak jako úspěšný fotograf nejprve v Mladé Boleslavi. Zda vskutku byl autorem dochované Havlíčkovy daguerrotypie malíř Josef, o němž Havlíček psal, nebo jeho bratr fotograf Antonín, je nezodpovězenou otázkou.

V díle Adalberta Eduarda Danzera **Führer in Marienbad und in dessen Umgebungen, oder, Topographie von diesem Cuorte für**

Badegäste, vydaném v Praze, se psalo **o daguerrotypiích v Kabinetu kuriozit kancléře Metternicha na zámku Kynžvart**. Metternich byl u nás prvním, kdo do svých uměleckých sbírek zařadil také daguerrotypie a kalotypie.

1848

Jan Maloch vytvořil pozoruhodný daguerrotypický autoportrét s rodiči a sourozenci, který je **prvním známým autoportrétem českého fotografa**. Daguerrotypoval také kostýmované osobnosti z plesu umělců v Praze. Svými portréty umělců a známých osobností se stal „daguerrotypistou české společnosti“.

12. ČERVNA | **Vilém Trajc (Wilhelm Treitz)**, medik, **daguerrotypoval v Praze Svatováclavskou mši na Koňském trhu**. Snímek je dnes znám pouze z litografie, na níž je poznámka o zhotovení podle daguerrotypu. Doklad o nejstarším v Čechách vzniklém daguerrotypickým snímkem události vytiskl a vydal František Šír. Litografii zhotovil Bedřich Anděl, akademický malíř, který se rovněž věnoval daguerrotypii.

ČERVEN | **Anton Halauska** v Olomouci **uveřejňoval inzeráty na svůj daguerrotypický ateliér** v novinách **Die neue Zeit**. Své snímky vystavoval v obchodě s uměleckými předměty a jeho daguerrotypie stály od dvou do tří zlatých.

29. ČERVENCE | **Wenzel Ferdinand Jantsch** z Liberce **inzeroval v Reichenberger Wochen-Bericht zhotovování kalotypií**. Byl prvním, kdo inzeroval výhradně tuto techniku (a nikoli též daguerrotypií). Jantsch udržoval v Liberci kontinuitu svého ateliéru ještě další tři desetiletí a byl tehdy jedním z nejvýznamnějších místopisných fotografů na severu Čech.

ŘÍJEN | Neznámý daguerrotypista pořídil **snímek Svěcení praporu Národní gardy v Odrách**. Podle dnes ztracené daguerrotypické předlohy byla pořízena litografie. Později vyobrazení posloužilo i k dalším tiskovým technikám.